

Janina Grucza

Akademia Pomorska
Słupsk

Katarzyna Grucza

Zespół Szkół
Kamienica Królewska

**KOLONIZACJA TURYSTYCZNA POJEZIERZA
KASZUBSKIEGO NA PRZYKŁADZIE GMIN
SIERAKOWICE I SULĘCZYNO**

**TOURIST COLONIZATION OF CASSUBIAN
LAKE DISTRICT ON SIERAKOWICE AND SULĘCZYNO
COMMUNES EXAMPLES**

Zarys treści: W opracowaniu przedstawiono podstawowe aspekty procesu kolonizacji turystycznej Pojezierza Kaszubskiego na przykładzie wybranych gmin powiatu kartuskiego. Omówiono walory przyrodnicze i antropogeniczne, podstawowe elementy zagospodarowania turystycznego oraz rozmieszczenie „drugich domów”.

Słowa kluczowe: kolonizacja turystyczna, atrakcyjność turystyczna, walory przyrodnicze i antropogeniczne, zagospodarowanie turystyczne, „drugie domy”

Key words: tourist colonization, tourist attractiveness, natural environment and anthropogenic qualities, tourist infrastructure, “second houses”

Wstęp

Przedmiotem opracowania jest charakterystyka procesów kolonizacji turystycznej w gminach Sierakowice i Sulęczyno¹. Pojęcie kolonizacji turystycznej obejmuje zajmowanie i zagospodarowywanie wiejskich terenów podmiejskich w celach użytkowania wypoczynkowego przez mieszkańców miast (Matczak 1995). Głównymi

---

¹ W opracowaniu wykorzystano materiały pochodzące z pracy magisterskiej Katarzyny Gruczy, *Kolonizacja turystyczna Pojezierza Kaszubskiego na przykładzie gmin Sierakowice i Sulęczyno*, przygotowanej w Zakładzie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Turystyki Instytutu Geografii PAP, pod kierunkiem prof. dra hab. Eugeniusza Rydza.

cechami tego procesu są okresowe zasiedlanie przez mieszkańców miast terenów podmiejskich oraz inwestowanie przez nich kapitału na tym obszarze.

Podstawowym celem opracowania jest określenie wielkości ruchu turystycznego w gminach Sulęczyno i Sierakowice oraz poznanie motywów wyboru tego obszaru na lokalizację „drugiego domu”. Podjęta zostanie także próba potwierdzenia tezy o przewadze mieszkańców Trójmiasta wśród przyjeżdżających na Pojezierze Kaszubskie. Analizę osadnictwa i ruchu turystycznego uzupełniono oceną atrakcyjności turystycznej obszaru.

Proces kolonizacji turystycznej rozwija się w badanych gminach od lat 70. XX wieku. Jest to proces dynamiczny, dotyczący zmian zachodzących w czasie i w przestrzeni. Budowa domu wymaga bowiem dłuższego okresu. Działki letniskowe zajmują natomiast określoną powierzchnię, a ich skupiska powiększają się, przejmując nowe tereny.

Ogólna charakterystyka gmin Sierakowice i Sulęczyno

Gminy Sierakowice i Sulęczyno położone są w województwie pomorskim, w zachodniej części powiatu kartuskiego. Zajmują łącznie powierzchnię 313,6 km², co stanowi 28% powierzchni powiatu i 1,7% powierzchni województwa.

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gmin wchodzi w skład mezoregionu Pojezierza Kaszubskiego (Kondracki 2002). Obszar ten charakteryzuje się dużym urozmaiceniem elementów rzeźby, wśród których można wymienić wysoczyzny moreny dennej, wzniesienia moreny czołowej, rynny polodowcowe, równiny sandrowe. Jest to najwyższa część wszystkich pojezierzy pomorskich, osiągająca kulminacyjną wysokość 328,6 m n.p.m. w grupie Wzgórz Szymbarskich. Obszar omawianego pojezierza cechuje się występowaniem dużych różnic wysokości względnej (do 160 m), co podnosi stopień atrakcyjności okolicy i stwarza dogodne warunki do postrzegania jego walorów.

System wodny Pojezierza Kaszubskiego charakteryzuje się dużym bogactwem elementów hydrograficznych. Oprócz głównych rzek oraz ich dopływów stałych występują drobne ciekі, przeważnie okresowe. Największe rzeki na terenie omawianych gmin to Słupia, Łupawa, Łeba i Sucha. Zasadniczym rysem krajobrazu, od którego pochodzi sama nazwa regionu, są jeziora. Ich liczba, zróżnicowana wielkość i różnorodność typów należą do podstawowych czynników kształtujących obieg wody na całym obszarze. Gminy cechują się wysokim udziałem powierzchni jeziornej. Licznie występują jeziora o powierzchni powyżej 1 ha, bardzo dużo jest też mniejszych. Największe jeziora to: Gowidlińskie, Mausz, Kamienickie i Węgorzyno – rynnowe, o brzegach w dużym stopniu dostępnych, malowniczo położone wśród wzniesień.

Kolejnym elementem zwracającym uwagę w krajobrazie jest duża powierzchnia lasów. Lasy występują na bardziej wyniesionych partiach terenu oraz wzdłuż cieków wodnych. Bogactwo form rzeźby, kontrasty krajobrazowe wywołane przez liczne głęboko wcięte rynny wypełnione wodą i towarzyszące im zalesione wzgórza uzasadniają popularność Pojezierza Kaszubskiego.

Pojezierze Kaszubskie jest również ciekawym regionem etnograficznym (Augustowski 1977). Pojezierze i obszary przyległe zamieszkują Kaszubi, autochtoniczna ludność słowiańska Pomorza.

Sieć osadnicza omawianych gmin jest dość zróżnicowana. Na obszarze gminy Sierakowice znajdują się 64 miejscowości, z których największa pod względem liczby ludności jest wieś Sierakowice (6100 mieszkańców). W gminie Sulęczyno znajduje się 25 miejscowości. Największe z nich są wsie Sulęczyno i Mściszewice (1280 i 1043 mieszkańców).

W prezentowanych gminach w końcu 2004 roku mieszkało 21 147 osób (16 358 w gminie Sierakowice, 4789 w gminie Sulęczyno). Ludność obu gmin stanowi 25% ludności wiejskiej powiatu kartuskiego i 3% ludności wiejskiej województwa pomorskiego. Gęstość zaludnienia gminy Sierakowice wynosi 89,7 osób/km², natomiast gminy Sulęczyno 36,5 osób/km². Przeciętna gęstość zaludnienia obu gmin wynosi 67,4 osoby/km² i przekracza średnią dla obszarów wiejskich województwa (39 osób/km²).

Współczynniki przyrostu naturalnego kształtowały się w omawianych gminach na poziomie wyższym niż średnia w województwie i kraju (9,4 ‰ w gminie Sierakowice, 6,5 ‰ w gminie Sulęczyno, przy średniej na obszarach wiejskich województwa 5,1 ‰). Wysoki poziom przyrostu naturalnego wynika z wyższych współczynników urodzeń. Urodzenia są jednocześnie istotnym czynnikiem wpływającym na kształtowanie się struktury ludności według wieku. Gminy cechują się stosunkowo młodą strukturą wieku ludności. W porównaniu z województwem większy jest udział ludności w wieku 0-14 lat, mniejszy natomiast mającej 65 i więcej lat (8,4% w gminie Sierakowice, 10,6% w gminie Sulęczyno, przy średniej w województwie 11,8%).

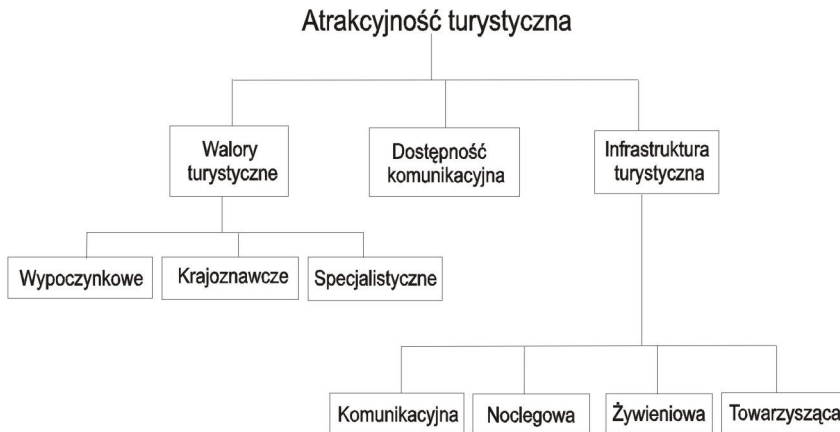
Czas przemian i przekształceń politycznych, społecznych, gospodarczych oraz przestrzennych przyniósł wiele nowych uwarunkowań, w których funkcjonuje dziś gospodarka polska. Na znaczeniu tracą funkcje produkcyjne, natomiast zyskują usługowe, zwłaszcza związane z obsługą zaplecza miast (Rydz 2000). Warunkiem rozwoju obszarów wiejskich jest wzrost różnorodności ich funkcji społeczno-gospodarczych, a także ochrona krajobrazu kulturowego i naturalnego. Dąży się do rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarczych, tj. usług turystycznych czy leśnictwa. Omawiane gminy stanowią główne zaplecze Trójmiasta w sferze rekreacyjno-wypoczynkowej.

Prezentowane gminy są podobne pod względem rozwoju gospodarczego. Cechą charakterystyczną jest rozwój dwóch sektorów gospodarki narodowej: rolnictwa i usług. Utrzymujący się z pracy w rolnictwie stanowią w gminie Sierakowice 30%, a w gminie Sulęczyno 36% ogółu utrzymujących się z pracy. Gospodarstwa rolne cechuje duże rozdrobnienie, dominują o powierzchni 1-5 ha (około 60%). Ważną rolę w gospodarce obu gmin odgrywa rzemiosło, produkcja oraz usługi. Struktura sektorowa gospodarki gmin jest podobna. Około 40% podmiotów gospodarki narodowej zajmuje się handlem i naprawami, 25% budownictwem, 10% usługami transportowymi, 7-10% stanowią podmioty związane z obsługą turystyki (ośrodki wczasowe, gospodarstwa agroturystyczne, sezonowe punkty gastronomiczne, wypożyczalnie sprzętu sportowego).

Ważnym czynnikiem rozwoju turystyki na określonym obszarze jest dostępność komunikacyjna. Przez obszar badanych gmin przebiegają odcinki dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Najważniejsze dla układu komunikacyjnego są drogi wojewódzkie: nr 211 relacji Gdańsk–Czarna Dąbrówka–Słupsk, nr 214 Łeba–Sierakowice–Kościerzyna oraz nr 228 Bytów–Kartuzy.

Atrakcyjność turystyczna gmin Sierakowice i Sulęczyño

Atrakcyjność turystyczna jest pojęciem kompleksowym, na które składają się takie elementy, jak walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne oraz dostępność komunikacyjna (ryc. 1; Warszzyńska, Jackowski 1979). Dużą rolę w jej ocenie, oprócz obiektywnie istniejących warunków środowiska przyrodniczego i społecznego, odgrywa trudny do ujęcia subiektywny czynnik psychologiczny.

Ryc. 1. Atrakcyjność turystyczna (wg O. Rogalewskiego, źródło: Warszzyńska, Jackowski 1979, s. 28)

Fig. 1. Tourist attractiveness (according to O. Rogalewski)

Celem analizy jest ocena stopnia atrakcyjności turystycznej badanego obszaru oraz próba wyodrębnienia obszarów najbardziej atrakcyjnych, które są lub mogą być przedmiotem zainteresowania turystów. W klasyfikacji uwzględniono walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne oraz dostępność komunikacyjną gmin. Za pomocą metody bonitacji punktowej dokonano ogólnej oceny atrakcyjności turystycznej terenu.

W literaturze spotyka się różne podziały walorów turystycznych. W opracowaniu zastosowano podział na walory przyrodnicze i antropogeniczne. Formy turystyki rozwijające się na omawianym obszarze wymagają uwzględnienia obydwu ich rodzajów. Największe znaczenie mają jednak wartości przyrodnicze.

Jednym z najistotniejszych walorów naturalnych omawianego obszaru jest ukształtowanie terenu. Dla rozwoju turystyki szczególnie korzystna jest urozmaicona

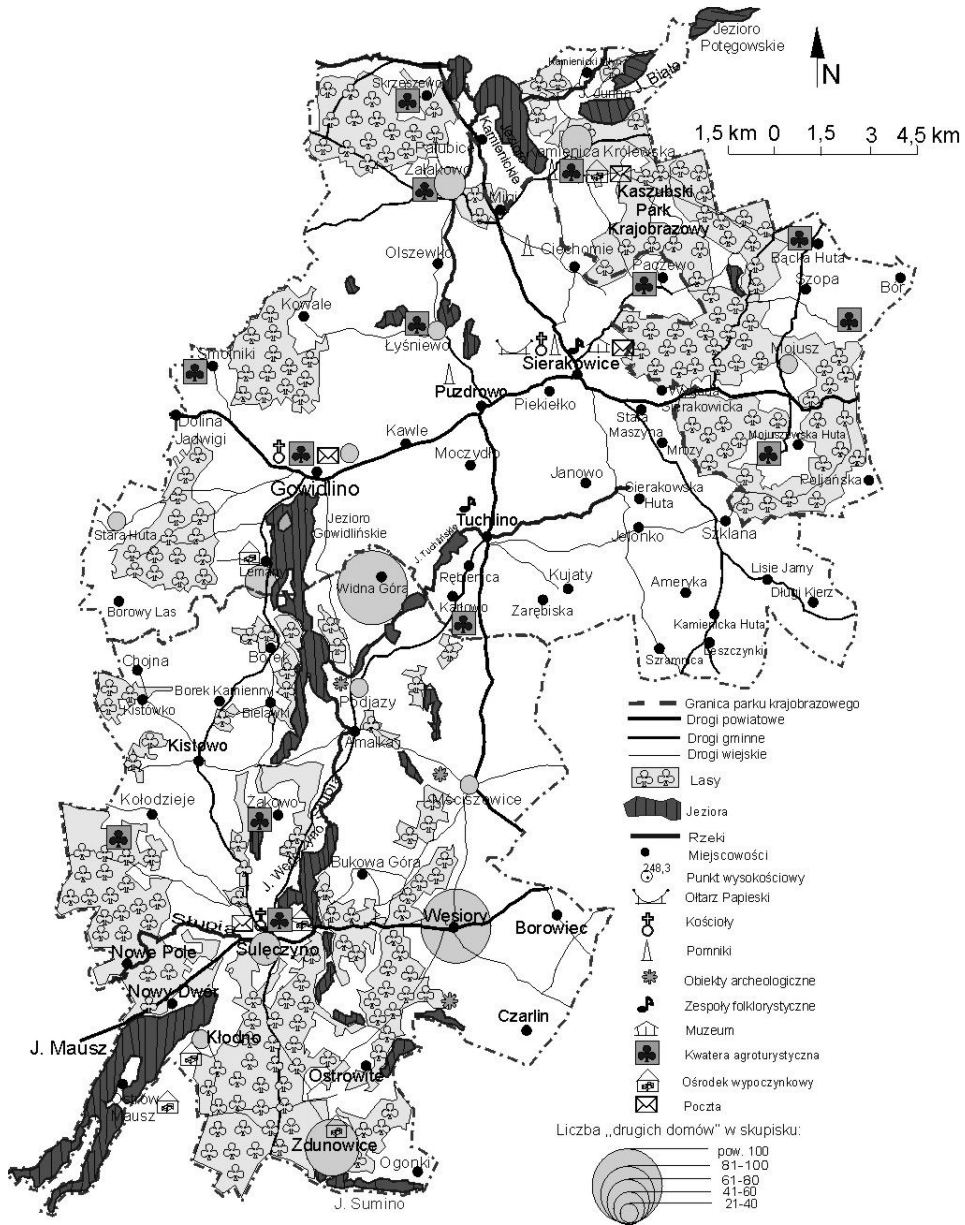
rzeźba. Bezwzględne wysokości terenu wynoszą od 151 m n.p.m. do 270 m n.p.m. Wysokości rozłożone są regularnie, najniższe wartości występują w części północno-zachodniej omawianego obszaru i wznoszą się zarówno w kierunku wschodnim, jak i południowym, aby następnie ponownie maleć w południowej części gminy Sulęczyno. Zdecydowanie najwyższe wartości notowane są w części wschodniej gminy Sierakowice, gdzie osiągają kulminację 269 m n.p.m. we wsi Mojusz, 265 m n.p.m. we wsi Szklana i 261,3 m n.p.m. w Bączkiej Hucie. Najniżej położone obszary to zalesiona skrajnie północno-zachodnia część gmin oraz teren nad jeziorami Junno i Otnoga w części północno-wschodniej.

Bardzo ważnym dla rozwoju turystyki elementem środowiska przyrodniczego jest sieć hydrograficzna (ryc. 2). Wśród morenowych pagórków leży wiele jezior. Znaczną grupę stanowią małe powierzchniowo jeziora, tzw. oczka, które powstały w wyniku wytopienia brył martwego lodu pozostającego po lądolodzie skandynawskim. W gminie Sierakowice znajdują się 23 jeziora, których powierzchnia przekracza 1 ha, natomiast w gminie Sulęczyno jezior takich jest 28. Największe i przez to najbardziej atrakcyjne jest morenowe Jezioro Gowidlińskie, położone na terenie obydwu gmin. Jego powierzchnia wynosi 392,9 ha, a wysokość zwierciadła 165,8 m n.p.m. Rozciągłość południkowa liczy 6,2 km, zaś równoleżnikowa 1,2 km. Maksymalna głębokość osiąga 26,9 m. Linia brzegowa jeziora jest dobrze rozwinięta, a w północnej części znajduje się duża, zalesiona wyspa Ostrów. Drugie pod względem wielkości jest jezioro Mausz o powierzchni 386,4 ha. Łącznie z jeziorem Mausz Mały obejmuje powierzchnię 525 ha. Jego długość liczy 6,7 km, szerokość do 1,4 km, maksymalna głębokość osiąga 45 m.

Kolejnym elementem sieci hydrograficznej są rzeki. Pełnią one także bardzo istotną rolę w rozwoju turystyki. Spośród występujących na badanym obszarze rzek pod względem walorów turystycznych najbardziej atrakcyjna jest Słupia. Jej źródła znajdują się na południe od Sierakowic, koło miejscowości Sierakowska Huta, na wysokości ok. 175 m n.p.m. W górnym i środkowym biegu rzeka ta przepływa przez wiele jezior (południową część Gowidlińskiego, Węgorzyno, Żukowskie, Głębokie, Mausz). Od Jeziora Gowidlińskiego jest dostępna dla turystyki kajakowej, pomimo wielu przeszkód (zwalone drzewa, kładki, zakłady wodne). Wody Słupi są czyste i obfitują w ryby, dlatego jest atrakcyjna także dla wędkarzy.

Jednym z najistotniejszych walorów wypoczynkowych środowiska przyrodniczego jest występowanie lasów. Średnia wartość stopnia lesistości w obu gminach wynosi 35%. Na ich obszarze wyróżniono następujące typy zbiorowisk roślinnych: lasy dębowo-grabowe (grądy), buczyny, dąbrowy, łągi olszowe, olsy i zarośla wierzbowe, bory i brzeziny bagienne. Większość kompleksów leśnych położona jest na północno-wschodnich i południowo-zachodnich krańcach badanego terenu.

Ważnym czynnikiem atrakcyjności turystycznej jest występowanie obszarów chronionych. W obu gminach znajdują się: Kaszubski Park Krajobrazowy, rezerwaty i pomniki przyrody oraz Gowidliński Obszar Chronionego Krajobrazu (ryc. 2).

Ryc. 2. Rozmieszczenie „drugich domów” na tle walorów przyrodniczych i antropogenicznych gmin Sierakowice i Sulęczyno w 2003 r.

Fig. 2. The placement of “second houses” according to natural environment and anthropogenic qualities of Sierakowice and Sulęczyno communes in 2003

Źródło: opracowanie własne

Do antropogenicznych walorów krajoznawczych zaliczamy wszelkie przejawy działalności człowieka. Są to zabytki, muzea, obiekty archeologiczne, pomniki, zabudowa regionalna, a także folklor (Warszyńska, Jackowski 1979). Na omawianym obszarze występują wszystkie wymienione elementy. Najciekawsza i najatrakcyjniejsza dla przyjeżdżających jest ludowa kultura kaszubska. W Sierakowicach odbywa się Kaszubski Festiwal Pieśni Religijnych i Ludowych. Znajduje się tu stała ekspozycja muzealna ze zbiorami etnograficznymi i sztuki ludowej. Symbolem gminy, prezentowanym na widokówkach i folderach, jest również Ołtarz Papieski.

Bardzo ważnym elementem bazy materialnej turystyki jest baza noclegowa. W dużym stopniu wpływa ona na rozwój funkcji turystycznej poszczególnych miejscowości i całego regionu (Rydz, Jażewicz 1999). Bazę noclegową gmin tworzą ośrodki wypoczynkowe, kwatery prywatne i agroturystyczne. Około 80% wszystkich oferowanych miejsc dostępnych jest całorocznie, a zaledwie 20% funkcjonuje sezonowo. Istniejąca baza noclegowa z ośrodkami czasowymi, kwaterami prywatnymi i agroturystycznymi stanowi urozmaiconą ofertę dla turystów i wczasowiczów. Jednorazowo w gminie Sierakowice we wszystkich kwaterach może przebywać około 700 osób, natomiast w gminie Sulęcyno około 1100 osób. Należy też wspomnieć, że bardzo istotnym elementem bazy noclegowej są indywidualne domy letniskowe („drugie domy”), powszechne na całym omawianym obszarze.

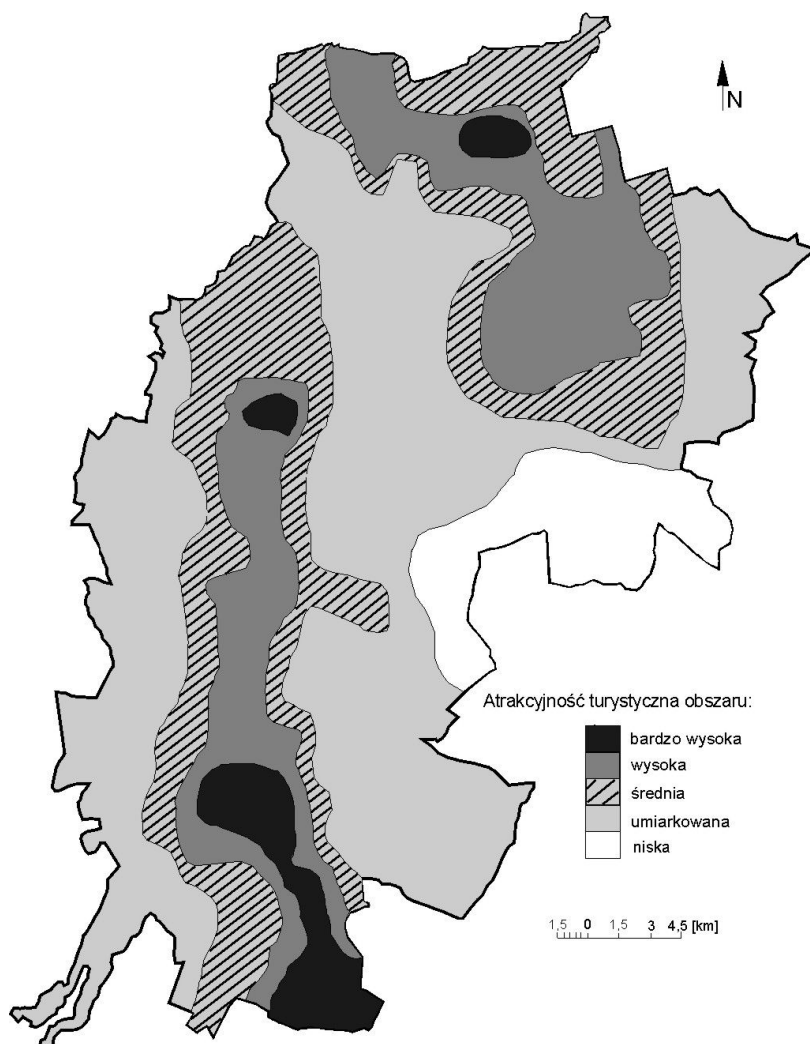
Równie ważna dla rozwoju turystycznego regionu jest baza gastronomiczna. Jej rozmieszczenie w większości odpowiada rozmieszczeniu bazy noclegowej. Znaczna część punktów działa głównie sezonowo. Ich liczba jest jednak niewystarczająca i nie zaspokaja potrzeb i oczekiwań zarówno turystów, jak i mieszkańców.

Kolejnym elementem zagospodarowania turystycznego są szlaki turystyczne. Istotny jest ich przebieg, obejmujący miejsca najatrakcyjniejsze, a także oznakowanie i baza towarzysząca (wypożyczalnie sprzętu, punkty gastronomiczne, punkty informacyjne).

Na podstawie przedstawionych wcześniej analiz oraz zastosowania metody bonitacji punktowej dokonano ogólnej waloryzacji turystycznej obszaru badań². Wyróżniono dwa obszary o największym stopniu atrakcyjności (ryc. 3). Pierwszy znajduje się w części północno-wschodniej gminy Sierakowice, drugi natomiast obejmuje rynną gowidlińsko-sulęczyńską. Są to strefy uwzględniające zarówno walory przyrodnicze, jak i antropogeniczne w głównych miejscowościach: Sierakowicach, Sulęcynie, Gowidlinie i Kamienicy Królewskiej. W miejscowościach tych zlokalizowana jest baza noclegowa, gastronomiczna oraz towarzysząca. Najmniej atrakcyjne są obszary południowo-wschodniej części gminy Sierakowice oraz północno-wschodniej części gminy Sulęcyno.

---

² Ocena atrakcyjności turystycznej obszaru dokonana została metodą bonitacji punktowej na podstawie opracowania J. Warszyńskiej (1970) oraz M. Małoń (2000). Na mapie 1:25 000 na terenie gminy Sierakowice i Sulęcyno wydzielono 100 kwadratów o powierzchni 4 km², następnie dla każdego z nich obliczono współczynnik atrakcyjności i na tej podstawie wykonano mapę atrakcyjności obu gmin.

Ryc. 3. Atrakcyjność turystyczna gmin Sierakowice i Sulęczyno
 Fig. 3. Tourist attractiveness of Sierakowice and Sulęczyno communes
 Źródło: opracowanie własne

Kolonizacja turystyczna gmin w latach 1985-2003

Zarówno omawiany obszar, jak i całe Pojezierze Kaszubskie jest tradycyjnym terenem wypoczynku i rekreacji zwłaszcza dla mieszkańców Trójmiasta. Dojazd z Trójmiasta zajmuje około 60-70 minut, co kwalifikuje ten teren jako strefę wypoczynku cotygodniowego. Od lat 70. rozwija się tu zjawisko „drugich domów”. Głównym powodem dążenia do posiadania domu letniskowego jest brak terenów

zielonych w mieście, postępująca urbanizacja oraz postęp techniczny i społeczny. Zmiany w strukturze społeczno-zawodowej mieszkańców miast, rozwój indywidualnej motoryzacji, uciążliwości codziennego życia w mieście oraz zwiększanie się zasobów wolnego czasu spowodowały większą potrzebą wypoczynku poza miejscem stałego zamieszkania mieszkańców miast (Kowalczyk 1993). Przez pojęcie „drugiego domu” lub „drugiego mieszkania” rozumie się obiekt nowy lub odpowiednio zaadaptowane gospodarstwo wiejskie, służące do wypoczynku, położone poza miejscem stałego zamieszkania i wykorzystywane sezonowo (Warszyńska, Jackowski 1979).

Ważnym miernikiem rozwoju funkcji turystycznej jest wielkość ruchu turystycznego. Wywiera on istotny wpływ na gospodarkę lokalną, co szczególnie dostrzegają małe podmioty gospodarcze, działające zwłaszcza w handlu detalicznym (Rydz, Jaźwicz 1999).

Pojemność turystyczna bazy noclegowej w gminie Sierakowice wynosi 2200 miejsc (700 miejsc w bazie rejestrowanej oraz 1500 w domach letniskowych), natomiast w gminie Sulęczyńno 4100 miejsc (1100 w obiektach noclegowych i 3000 w „drugich domach”).

Wartość wskaźnika Baretje’a, Deferta³ dla całego obszaru wynosi 49,5% (dla gminy Sierakowice 13,6%, a dla gminy Sulęczyńno 85,4%) i świadczy o rozwoju funkcji turystycznej. Znaczne różnice w wartościach szczegółowych wynikają natomiast z dużej różnicy w liczbie mieszkańców, a także z większej liczby miejsc noclegowych w Sulęczyńnie. Wyniki badań terenowych pozwalają wnioskować, że Sierakowice pełnią funkcję usługową, natomiast Sulęczyńno noclegową dla turystów.

Na podstawie liczby miejsc noclegowych określić można szacunkową liczbę gości⁴. W gminie Sierakowice otrzymujemy liczbę około 2000 turystów, a wraz z przebywającymi w „drugich domach” jest to około 3500 osób przyjeżdżających tu na wypoczynek. Natomiast w gminie Sulęczyńno liczba ta wynosi około 3000 osób, a więc ogółem jest około 5500-6000 turystów. Biorąc pod uwagę te dane, obliczono wskaźnik intensywności Schneidera⁵. Ogólnie dla obu gmin wynosi on 67,8 (Sierakowice 21,6, Sulęczyńno 114). Analiza wartości wskazuje, że obciążenie ludności miejscowej turystami rozkłada się bardzo nierównomiernie i jest zdecydowanie większe w gminie Sulęczyńno. Różnice te są tak wyraźne głównie z powodu znacznie większej liczby ludności w gminie Sierakowice oraz większej liczby „drugich domów” w gminie Sulęczyńno.

W badaniu procesów kolonizacji turystycznej ważna jest dostępność informacji o domach letniskowych. Analizę zagadnienia oparto na danych z rejestru pozwoleń na budowę domu, danych szacunkowych osób zajmujących się turystyką na szczeblu gminy oraz wynikach własnych badań terenowych, polegających na próbie in-

³ Wskaźnik Baretje’a, Deferta określa rozwinięcie funkcji turystycznej: $Tf = (L \cdot 100) / P$, gdzie: L – liczba miejsc noclegowych, P – liczba ludności miejscowej (Warszyńska, Jackowski 1979).

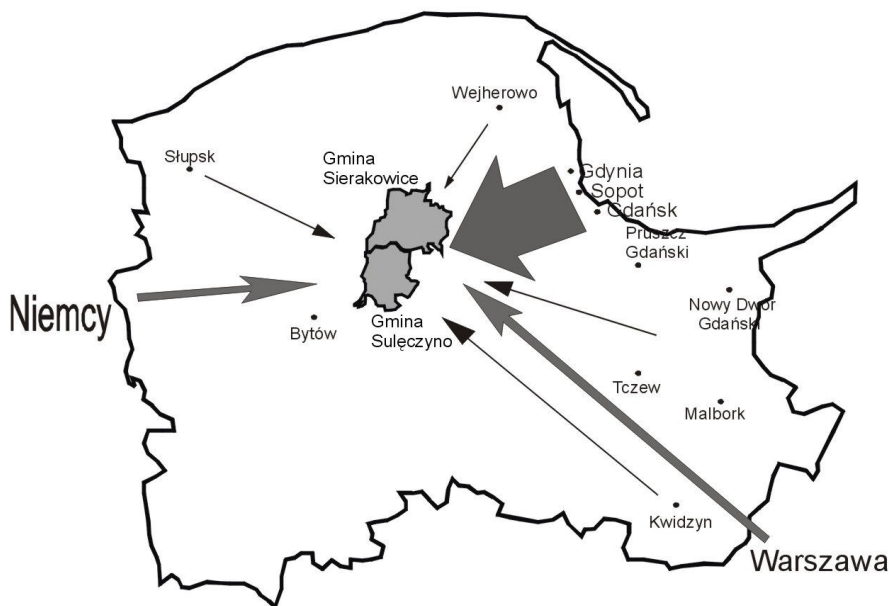
⁴ Na podstawie indywidualnych rozmów z właścicielami kwater prywatnych i agroturystycznych średnie wykorzystanie miejsc określone zostało w sezonie letnim na 20-25%, zaś średnia długość pobytu gości to 5-7 dni.

⁵ Wskaźnik Schneidera określa intensywność ruchu turystycznego: $Ws = (L \cdot 100) / P$, gdzie L – liczba gości, P – liczba ludności miejscowej (Warszyńska, Jackowski 1979).

wenturyzacji zagospodarowanych działek letniskowych. Według materiałów dostępnych w Urzędzie Gminy, na obszarze gminy Sierakowice jest około 400 domów, natomiast w gminie Sulęczyno około 1000.

W przestrzeni obu gmin domy letniskowe występują w wyraźnych skupiskach, w pewnym oddaleniu od zabudowań wsi, co nie stanowi problemu dla wczasowiczów zmotoryzowanych. Największe skupiska „drugich domów” znajdują się w pobliżu zbiorników wodnych oraz lasów (ryc. 2). Z przeprowadzonych analiz wynika, że najważniejszymi motywami wyboru miejsca lokalizacji domu letniskowego są walory środowiska przyrodniczego.

Interesującym aspektem zagadnienia „drugich domów” jest ich dostosowanie do całorocznego wykorzystania. Badania wykazały, że około 60% obiektów jest dostosowanych do użytkowania przez cały rok. Potwierdza to słuszność posługiwania się terminem „drugi dom”. Pomimo tak dużej liczby domów dostosowanych również do wypoczynku zimowego, zaledwie 20% ich właścicieli korzysta z nich przez cały rok. Taki wynik badań potwierdza znaczną sezonowość rekreacyjną omawianego obszaru.

Ryc. 4. Kierunki napływu właścicieli „drugich domów”

Fig. 4. Directions of migration of the owners of “second houses”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (2003 r.)

Analiza kierunków napływu oparta została na badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród właścicieli domów letniskowych. Z badań tych wynika, że 70% posiadaczy „drugich domów” mieszka na stałe w Trójmieście (ryc. 4). Warto również

zwrócić uwagę na fakt, że aż 6% osób posiadających „drugie domy” w prezentowanych gminach mieszka na stałe w Niemczech. Są to głównie osoby pochodzące z Polski, mające w okolicy rodzinę. Wśród 17% właścicieli z innych miast można wymienić m.in. mieszkańców: Warszawy, Ciechanowa, Słupska, Bytowa, Kwidzyna, Kartuz, Malborka, Płocka, Pruszcza Gdańskiego, Tczewa i Wejherowa. Średnio udział mieszkańców każdego z tych miast wynosi 1-2%.

Rozwój osadnictwa letniskowego związany jest głównie z walorami przyrodniczymi i zagospodarowaniem turystycznym. Istotna jest także dostępność komunikacyjna oraz położenie w pobliżu dużych miast, w których zapotrzebowanie na wypoczynek letniskowy jest stosunkowo duże (Wiluś 1997). Na podstawie badań ankietowych można stwierdzić, że głównym motywem wyboru obszaru Pojezierza Kaszubskiego na lokalizację domu rekreacyjnego jest wysoka wartość środowiska przyrodniczego: 23% ankietowanych wskazało bliskość lasów, a 22% bliskość jezior, dla 19% pytanym najważniejsze było czyste powietrze, natomiast aż dla 15% decydująca była bliskość stałego miejsca zamieszkania.

Innym badanym zagadnieniem był sposób wypoczynku turystów podczas pobytu w domu letniskowym. Temat ten jest interesujący także ze względu na fakt, iż niewiele jest w okolicy urzędzeń zagospodarowania towarzyszącego, służących zajęciom sportowo-rekreacyjnym. Pomimo to wiele osób ankietowanych deklarowało spędzanie czasu na aktywnym wypoczynku. Dla 22% były to spacer, dla 22% kąpiele i plażowanie. Inną popularną formą, którą wskazało aż 21% pytanym, były spotkania towarzyskie.

Przeprowadzona analiza wybranych elementów kolonizacji turystycznej na Pojezierzu Kaszubskim pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- największe skupiska domów rekreacyjnych znajdują się w pobliżu atrakcyjnych jezior oraz dużych lasów,
- większą liczbę działek posiadają te gminy, których liczba ludności nie jest zbyt duża, przez co istnieje większy potencjał przestrzeni do rozwoju tej kolonizacji.

Dokonując ogólnej oceny znaczenia rekreacji na działce letniskowej dla działkowicza, warto podkreślić, że w początkowym okresie posiadania działki była ona najważniejszym celem. Dopiero na późniejszym etapie jego uwaga kierowała się w stronę miejscowości, a także jej mieszkańców i ich oferty dla wczasowiczów. Zatem kolonizacja to nie tylko proces zajmowania gruntów, ale także konfrontacji podmiotów kolonizujących z kolonizowanymi, zachodzący na płaszczyźnie społecznej, kulturowej i gospodarczej.

Uwagi końcowe

Gminy Sierakowice i Sulęcyno położone są w centrum Pojezierza Kaszubskiego. Obszar ten charakteryzuje się niezwykle urozmaiconym krajobrazem oraz bogatym zagospodarowaniem turystycznym. Warunki te pozwalają na rozwój turystyki w szerokim i różnorodnym zakresie.

Głównym celem opracowania było poznanie stanu zaawansowania procesów kolonizacyjnych. Podstawowy aspekt badań koncentrował się na zagadnieniu lokaliza-

cji „drugich domów”. Udowodnione zostało znaczne natężenie tego zjawiska w badanych gminach. Potwierdzona została także hipoteza o dominującym udziale w tym procesie mieszkańców Trójmiasta.

Zakładając, że rozwój budowy „drugich domów” będzie w dalszym ciągu przyjmował obecne rozmiary, można przypuszczać, że w ciągu kilku lat obszar ten osiągnie stan nasycenia. Zatrzymany zostanie wówczas dalszy rozwój tego zjawiska.

O atrakcyjności turystycznej badanych gmin decydują w głównej mierze przyrodnicze walory turystyczne, a także rozwinięta infrastruktura i dobra dostępność komunikacyjna. Takie warunki stwarzają korzystną sytuację do budowy „drugich domów”. Analiza wyników badań pozwoliła określić, że najważniejszym motywem wyboru prezentowanego obszaru na lokalizację domu są korzystne warunki środowiska przyrodniczego.

Ocena atrakcyjności turystycznej terenu przeprowadzona metodą bonitacji punktowej pozwoliła wydzielić regiony o największym stopniu atrakcyjności. Lokalizacja „drugich domów” wykazuje współzależność z walorami środowiska przyrodniczego, a zwłaszcza z rozmieszczeniem zespołów leśnych i jezior. Biorąc pod uwagę taką zależność, można wnioskować, że cały obszar Pojezierza Kaszubskiego cechują szczególne warunki do rozwoju funkcji turystycznej.

Literatura

- Augustowski B., 1977, *Pomorze*, Warszawa
- Dziegieć E., 1995, *Urbanizacja turystyczna terenów wiejskich w Polsce*, Turyzm 5, z. 1
- Kondracki J., 2002, *Geografia regionalna Polski*, Warszawa
- Kowalczyk A., 1993, *Percepcja jakości wypoczynku w drugim domu (na przykładzie strefy podmiejskiej Warszawy)*, Turyzm 3, z. 2
- Liszewski S., 1995, *Przestrzeń turystyczna*, Turyzm 5, z. 2
- Małoń M., 2000, *Walory turystyczne gminy Wolbórz i ich wykorzystanie przez ruch turystyczny*, Turyzm 10, z. 2
- Matczak A., 1995, *Preferencje kierunkowe w lokalizacji drugich domów w łódzkiej aglomeracji miejskiej*, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Geographica 20
- Pojezierze Kaszubskie*, 1979, red. B. Augustowski, Gdańsk
- Rydz E., 2000, *Przekształcenia w strukturze funkcjonalno-przestrzennej małych miast na przykładach z północnej Polski*, Urbane a Krajinne Studie 3, Presov
- Rydz E., Jażewicz I., 1999, *Funkcja turystyczna małych miast Pomorza Środkowego*, Słupskie Prace Matematyczno-Przyrodnicze 12c
- Szukalski J., 2000, *O środowisku przyrodniczym gminy Sierakowice*, Jantarowe Szlaki 2
- Warszyńska J., 1970, *Waloryzacja miejscowości z punktu widzenia atrakcyjności turystycznej (zarys metody)*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Geograficzne, z. 27
- Warszyńska J., Jackowski A., 1979, *Podstawy geografii turystyki*, Warszawa
- Wiluś R., 1997, *Rozwój funkcji turystycznej w dolinie rzeki Warty na odcinku od Działoszyna do Uniejowa*, Łódź
- Wojciechowska J., 1998, *Kolonizacja turystyczna terenów nadpilcznych*, Łódź

Summary

The main purpose of the present paper is to describe the process of tourist colonization taking place in the communes of Sierakowice and Sulęczyno located in the Cassubian Lake District. The first part characterizes location of the mentioned communes, elements of the environment and the basic demographic features.

In the second part of the paper an assessment of tourist attractiveness of the researched area is done. Also environmental and anthropogenic qualities as well as basic elements of tourist infrastructure are presented.

The main part of the paper deals with the process of tourist colonization of rural areas. The analysis of the development of a tourist function of the described communes has been carried out. The characteristics of tourist settlement are based on the documents provided by the Community Offices. Special attention is given to an issue of location of the “second houses”. The paper presents the results of research questionnaires concerning directions of new settlers and it also analyses the reasons for choosing the particular location as well as the ways of spending their free time.

The whole paper indicates that environmental qualities of the researched area are mainly contributing factors in tourist attractiveness. It is also confirmed in the paper that the inhabitants of Gdańsk, Gdynia and Sopot play a dominant role in the process of tourist colonization of the Cassubian Lake District.